

УДК 159.99
DOI: 10.31732/2663-2209-2025-79-445-450

Дата надходження: 01.09..2025
Дата прийняття до друку: 25.09.2025
Дата публікації: 30.09.2025

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

АКТУАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Вікторія Острова

Канд. психол. наук, доцент кафедри психології ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: OstrovaV@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3804-8942>

ACTUAL IDENTITY OF MODERN STUDENTS

Viktoriia Ostrova

PhD (Psychological sciences), KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: OstrovaV@krok.edu.ua,, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3804-8942>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню одного з темпоральних аспектів ідентичності особистості – актуальній ідентичності. Актуальність теми зумовлена необхідністю визначення особливостей актуальних ідентичностей сучасних студентів, які у сьогоденні стикаються з низкою проблем соціальної дійсності, викликаних війною. Метою статті є визначення структури та змісту актуальних ідентичностей сучасної студентської молоді. У статті здійснено узагальнений короткий огляд напрямків класичних та останніх вітчизняних досліджень за темою ідентичності як одного з основних понять загальної, соціальної та вікової психології.

У статті наведено критерії індивідуально-психологічної та соціальної зрілості – основного досягнення студентського віку як визначеного вікового періоду, вказано на значущість формування системи соціальних і особистісних ідентичностей майбутніх фахівців. Надано авторське визначення актуальної ідентичності як соціокультурно обумовленого, динамічного компонента Я-концепції особистості, який забезпечує суб'єкту орієнтацію у соціальному оточенні та знаходження там власного місця. Актуальна ідентичність являє собою цілісну систему, що поєднує певну кількість взаємозалежних конструктів та має різну структуру, обумовлена індивідуальними особливостями суб'єкта та його соціокультурним оточенням. Представлено результати пілотажного емпіричного дослідження, здійсненого за допомогою «Тесту двадцяти висловлювань» М. Куна і Т. Мак-Партленда на вибірці 54 особи – студентів молодших курсів, у тому числі чоловіків – 20 осіб (37,04%), жінок – 34 (62,96%) особи. Представлено створену за допомогою контент-аналізу колективну матрицю актуальної ідентичності студентів, яка складається з 13 категорій. Визначено та інтерпретовано провідні ідентичності: «Сім'я», «Характеристики і ролі у спілкуванні», «Метафоричні визначення», «Особистісні якості», «Студентство». Окреслено перспективи подальших досліджень, які мають бути спрямовані на визначення темпоральних аспектів ідентичності сучасного студентства – ретроспективній, актуальній та проспективній ідентичностях та їх динаміці.

Ключові слова: особистість, ідентичність, темпоральні аспекти ідентичності, актуальна ідентичність, студентський вік.

Формули: 0; рис.: 0, табл.: 1, бібл.: 9

Abstract. The article is devoted to the study of one of the temporal aspects of personal identity - actual identity. The relevance of the topic is determined by the need to identify the characteristics of the actual identities of modern students, who today face a number of problems of social reality caused by the war. The purpose of the article is to determine the structure and content of the actual identities of modern students. The article provides a brief overview of classical and recent domestic research on the topic of identity as one of the basic concepts of general, social, and developmental psychology.

The article presents the criteria for individual psychological and social maturity - the main achievement of student age as a specific age period – and points out the importance of forming a system of social and personal identities of future specialists. The author provides a definition of actual identity as a socioculturally determined, dynamic component of the self-concept of the personality, which provides the subject with orientation in the social environment and finding their own place there. Actual identity is a holistic system that combines a certain number of interrelated constructs and has a different structure, determined by the individual characteristics of the subject and their sociocultural environment.

The results of a pilot empirical study conducted using M. Kuhn and T. McPartland's "Twenty Statements Test" on a sample of 54 junior students, including 20 males (37.04%) and 34 women (62.96%). A collective matrix of students'

current identity, consisting of 13 categories, created using content analysis, is presented. The leading identities are identified and interpreted: "Family," "Characteristics and roles in communication," "Metaphorical definitions," "Personal qualities," "Studenthood." Prospects for further research are outlined, which should be aimed at determining the temporal aspects of the identity of modern students - retrospective, actual, and prospective identities and their dynamics.

Keywords: *personality, identity, temporal aspects of identity, actual identity, student age.*

Formulas: *0; fig.: 0, tab.: 1, bibl.: 9*

Постановка проблеми. У наукових психологічних розвідках загальноприйнятою є думка, що особистість сучасної людини в стрімко змінюваному глобалізованому світі може розглядатися як ланцюг втрат та надбання певних ідентичностей, які визначають особливості діяльності та спілкування суб'єкта, усвідомлення і досягнення ним власного місця у соціумі. З часу широкомасштабного вторгнення сучасна студентська молодь окрім усіх безпекових, соціальних, економічних проблем стикається із зміною реальних контактних та неkontaktних соціальних груп, які значною мірою визначають формування ідентичності молоді людини. Знання структури і змісту актуальної ідентичності сучасної студентської молоді є необхідним для визначення найбільш дієвих методів психологічної підтримки студентів молодших курсів та оптимізації освітнього та виховного процесів у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно у дослідженнях ідентичності представлено чотири методологічних підходи: психоаналітичний напрям – ідентичність розглядається як структура “Его”, внутрішня динамічна організація потреб, здібностей, переконань та індивідуальної історії, що сама себе відтворює; символічний інтеракціонізм – ідентичність розглядається як здатність людини сприймати свою поведінку і життя в цілому у єдності двох аспектів: “І” (унікальність і неповторність людської істоти) і “Ме” (соціально детермінована істота, представник суспільства в індивідуумі); когнітивно орієнтована психологія – ідентичність розглядається як когнітивна система, що виконує роль регуляції поведінки у відповідних умовах; інтегративний напрям – дослідження ідентичності мають належати до сфери

інтеграції досягнень різних теоретичних орієнтацій.

Проблематика ідентичності активно розроблялася вітчизняною психологією на початку 21 сторіччя, досліджувалося: трансформація ідентичності у сучасній соціальній дійсності (Найдюнова, 2013; Титаренко, Кочубейник & Черемних, 2014), вивчення сутнісних характеристик соціальної ідентичності (Ішук, 2011), виявлення закономірностей становлення та змістовних характеристик групової ідентичності (Горностай, Ліщинська & Чорна, 2014), дослідження генези та особливостей етнічної ідентичності (Васютинський, 2010; Степіко, 2011;), темпоральні аспекти ідентичності (Острова, 2015) тощо.

Наукові розвідки ідентичності останніх років здійснюються у напрямку визначення впливу надзвичайно важких подій соціальної дійсності на формування, зміст та структуру ідентичності громадян України (Журба & Шкільна, 2023; Дроздова, 2024).

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у представленні результатів дослідження, спрямованого на визначення структури та змісту актуальних ідентичностей сучасної студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. При розгляді студентського віку як визначеного вікового періоду можна виокремити його головне завдання: досягнення особистістю індивідуально-психологічної та соціальної зрілості.

У якості основних ознак соціальної зрілості розглядають: наявність чітко визначених і адекватних соціальній дійсності професійних планів та перспектив; соціально-психологічну адаптованість та розвиток адаптаційного потенціалу; наявність стратегій особистого

життя (шлюбна поведінка, партнерство тощо); розвинуті комунікативні компетенції, можливість створювати і підтримувати продуктивне і позитивне коло спілкування.

У якості основних ознак індивідуально-психологічної зрілості розглядають: здатність до самостійного прогнозування власної поведінки в будь-яких життєвих ситуаціях на основі розвиненої спроможності добувати потрібну інформацію й аналізувати її відносно цілей, пов'язаних з вирішенням конкретних і нестандартних ситуацій у всіх сферах життєдіяльності;

- здатність до самообілізації щодо виконання власного рішення про дію всупереч різним обставинам і внутрішньому соціально не мотивованому бажанню його припинити;

- здатність до самостійного контролю ходу виконання власних дій і їх результатів;

- здатність до прояву оцінної рефлексії на основі сформованої самосвідомості й об'єктивної неупередженої оцінки своїх думок, дій, вчинків;

- здатність “робити висновки” із власної поведінки в різних ситуаціях, підвищення якості прогнозування, виконання запланованого та об'єктивності оцінок;

- здатність до емоційно-адекватної реакції на різні ситуації власної поведінки (Панок & Острова, 2010).

Індивідуально-психологічна та соціальна зрілість є основою становлення як дорослої особистості, так і як фахівця, і передбачає сформованість системи соціальних і особистісних ідентичностей.

Кожна конкретна ідентичність особистості є віднесеною до певного темпорального локусу: виокремлюють ретроспективні (минуле), актуальні (сьогодення) та перспективні (майбутнє) ідентичності, які мають певну динаміку.

Актуальна ідентичність – це динамічне, цілісне когнітивно-афективне утворення, що є компонентом «Я-

концепції» особистості та представлено системою смислових конструктів суб'єкта, які співвіднесені ним з теперішнім часом і є сукупністю рис, особистісних якостей, соціальних ролей, соціальних статусів.

Актуальна ідентичність – соціокультурно обумовлений, динамічний компонент Я-концепції особистості, який забезпечує суб'єкту орієнтацію у соціальному оточенні та знаходження там власного місця.

Актуальна ідентичність є не одиничним конструктом, а цілісною системою, що поєднує певну кількість взаємозалежних конструктів та має різну структуру, яка обумовлена індивідуальними особливостями суб'єкта та його соціокультурним оточенням.

З метою визначення структури і змісту актуальної ідентичності сучасних студентів здійснено емпіричне дослідження, у якому взяли участь студенти 1-2 курсів очної форми навчання Університету економіки та права «КРОК». Загальна кількість респондентів – 54 особи віком від 17 до 39 років, у тому числі чоловіків – 20 осіб (37,04%), жінок – 34 (62,96%) особи. Дослідження здійснено у лютому-березні 2025 року у м. Києві.

Застосовано тест «Тест двадцяти висловлювань» М. Куна і Т. Мак-Партленда. Процедура: завдання виконувалося анонімно, респонденти вказували лише вік і стать. За кожним респондентом закріплено особистий номер, що у майбутньому дозволить співставляти та аналізувати результати як модифікацій цієї методики, так і інших. Інструкція та процедура тестування відповідали класичним, зміни були внесені тільки у частину інструкції, що стосується кількості самовизначень – була відсутня жорстка регламентація (не 20 самовизначень, а усі можливі для респондента). Респондентам пропонувалося відповідати найрізноманітніше, використовувати різні ознаки. Час виконання також не обмежувався, і складав близько 30 хвилин.

Отримана в результаті опитування сукупність актуальних ідентичностей

респондентів була проаналізована методом контент-аналізу, який здійснювався з метою створення колективної ідентифікаційної матриці актуальної ідентичності.

Обрахування питомої ваги окремої категорії колективної матриці

обчислювалося шляхом відношення числа одиниць аналізу, які фіксують дану категорію, до загального числа одиниць аналізу.

Результати тестування представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1

Колективна матриця актуальної ідентичності студентів (N=54)

№ п/п	Ідентифікаційні категорії	Кількість визначень	%
1.	Сім'я загалом	79	15,49
	Родительська сім'я	76	15,02
	Власна сім'я	3	0,59
2.	Характеристики і ролі у спілкуванні	71	14,03
3.	Метафоричні визначення	67	13,24
4.	Особистісні якості	58	11,46
5.	Студентство	45	8,89
8.	Гендерна ідентичність	40	7,91
6.	Громадянство	28	5,53
7.	Людина	27	5,34
8.	Громадська діяльність	26	5,14
9.	Захоплення	25	4,94
10.	Особистість	20	3,95
11.	Робота-тимчасовий підробіток	13	2,57
12.	Матеріальний статус	4	0,79
13.	Професія	3	0,59
	Всього	506	100

Джерело: (Острова, 2025)

Загальна кількість самовизначень, наданих 54 респондентами, складає 506 одиниць, в середньому – 9,37 на одну особу. Необхідно зазначити наявність індивідуальних відмінностей: найменша кількість самовизначень – 4, найбільша – 17.

У результаті контент-аналізу виокремлено 13 категорій.

Перше місце колективної матриці обіймає категорія «Сім'я» (15,49%), у якій виокремлено дві складові «Родительська сім'я» (14,96%), «Власна сім'я» (0,53%). Малий відсотковий показник підкатегорії «Власна сім'я» пояснюється віковими особливостями респондентів – студентів 1 і 2 курсів.

Для визначень респондентами застосовувалися іменники у якості означень: «донька», «син», «старша сестра», «онука», «племінниця», «тато своїх племінників» тощо, наведені майже

усі можливі родинні зв'язки кровного та не кровного споріднення. У вибірці немає жодного респондента, який би не надав одне чи кілька самовизначень, що відносяться до категорії «Сім'я». Окремої уваги заслуговує досить часте використання присвійних займенників «своїх», «свого», «своїї», що може свідчити про усвідомлене виокремлення своєї сім'ї, її цінностей і традицій, прийняття її унікальності та наявності міцних емоційних зв'язків.

Друге місце колективної матриці обіймає категорія «Характеристики і ролі у спілкуванні» (14,08%). У цій категорії можна виокремити найменше 2 підкатегорії: соціальна роль («подруга», «одногрупниця», «сусідка») та стиль виконання певної соціальної ролі («вірний друг», «завжди вислухаю і підтримаю», «толерантний до людей, з якими спілкуюся»). За допомогою застосованого

тесту важко ретельно визначити усю сталість, різноманітність та розгорнутість соціальних зав'язків респондентів, але знаходження цієї категорії на другому місці колективної матриці свідчить про її надзвичайну важливість для сучасних студентів-молодшокурсників: акцент у спілкуванні зміщується на взаємопідтримку.

Третє місце займає категорія «Метафоричні визначення» (13,2%), тобто самовизначення шляхом переносу власної назви з себе на інший суб'єкт, предмет, поняття на основі подібності зовнішніх ознак, структурної будови або функціоналу; є виразом емоційної насиченості самоідентифікацій. У попередніх дослідженнях нами вказувалося, що метафоричні визначення здебільшого мають позитивне забарвлення, але в дослідженні 2025 року 48 з 67 наданих самовизначень мають негативне забарвлення: «страх», «хаос», «ізоляція», «тривога», «непевність» тощо. У цьому виявляються 2 аспекти: неперервний вплив дійсного існування (війна і все пов'язане з нею), та складності процесу самоідентифікації, коли певна характеристика не усвідомлюється повною мірою, не формулюється у загальноприйнятих виразах, а може бути висловлена лише тією чи іншою метафорою.

Четверте місце колективної матриці обіймає категорія «Особистісні якості» (11,56%), тобто ті визначення, які складають перелік індивідуальних характеристик та якостей. Будь-яке самовизначення, кожна самохарактеристика онтогенетично має соціальну природу, можна припустити, що в певні періоди життя і в певних обставинах одні групи рис набувають для особистості особливого значення, виконують функцію самопідтримки. Всі самовизначення, надані респондентами і виокремлені у цю категорію, є позитивними («вірна», «хороша», «відповідальна», «чесний», «добра» тощо).

П'яте місце займає категорія «Студентство» (8,80%), що свідчить про важливість набутої соціальної ролі студента для респондентів, які навчаються на молодших курсах. При цьому у студентів 1 курсу (9 з 54) наряду із самовизначенням «студент-студентка» наявні самовизначення «школяр-школярка», що свідчить про те, що цей вид ідентичності ще не став ретроспективним остаточно, а ідентичність «студент-студентка» знаходиться у процесі формування.

Розташування інших категорій, що, на відміну від вказаних провідних, займають середню та нижню частини колективної матриці, як вказувалося вище, представлено у Таблиці 1.

Необхідно зазначити, що в категорії «Громадська діяльність» (5,14%) усі самовизначення стосувалися волонтерства.

У категорії «Захоплення» (4,94%) 13 з 24 наданих ідентифікацій стосувалися тварин («хазяйка котів», «разом з собакою», «маю три кішки» тощо). Тобто, цю категорію можна розділити найменше на 2 підкатегорії, одна з яких містить всі інші захоплення – музика, малювання, ігри і т. д., а друга саме ставлення до тварин, яке, вочевидь, виконує функцію підтримки психологічних ресурсів.

Висновки. Проведене дослідження можна вважати пілотажним. На основі аналізу емпіричних даних виокремлено 13 категорій актуальних ідентичностей студентів. У загальному відсотковому розподілі усі зазначені категорії розділяються на дві великі групи: особистісні конструкти і соціальні, соціальні превалюють над особистісними. Провідними актуальними ідентичностями студентів є такі: «Сім'я», «Характеристики і ролі у спілкуванні», «Метафоричні визначення», «Особистісні якості», «Студентство». Ієрархія ідентичностей та їх змістовне наповнення дозволяють висунути гіпотезу, що студенти мають певні труднощі з процесом самоідентифікації, і мають нагальну потребу у взаємопідтримці і самопідтримці.

Гіпотеза потребує емпіричної перевірки.

Перспективою подальших досліджень можна вважати визначення темпоральних аспектів ідентичності сучасного студентства та їх динаміки.

Література:

1. Васютинський, В. О. (2010). Психологічна структура соціальної ідентичності російськомовних жителів України. *Психологічні перспективи*, (16), 12–18.
2. Горностай, П. П., Ліщинська, О. А., & Чорна, Л. Г. (2014). Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ: Міленіум, 2014. 252.
3. Дроздова, М. А. (2024). Динаміка ідентичності молодих громадян в умовах російсько-української війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 113–119.
4. Журба, К., & Шкільна, І. (2023). Формування громадянської ідентичності студентів як умови національної солідарності у воєнний час. *Advanced Linguistics*, (11), 146–153.
5. Ішук, О. В. (2011). Усвідомлення ідентичності як чинник успішної соціалізації. *Проблеми сучасної*

Необхідно суттєво кількісно збільшити вибірку, студенти мають належати до різних спеціальностей, представляти різні ЗВО, мати різну регіональну належність.

психології : зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, (12), 449–458.

6. Найдюнова, Л. А. (2013). Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу : підручник. НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 244.

7. Панок, В. Г., & Острова, В. Д. (2010).

Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти). Київ: Освіта України, 2010. 230.

8. Степико, М. Т. (2011). Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ: НІСД, 2011. 336 с.

9. Титаренко, Т. М., Кочубейник, О. М. & Черемних К. О. (2014). Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ: Міленіум, 2014. 206.